

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra práva

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Národní kulturní památka Národní hřebčín Kladruby
nad Labem s. p. a kmenové stádo běloušů z hlediska
práva**

Autor bakalářské práce:

Irena Brabcová

Vedoucí bakalářské práce:

JUDr. Eva Kadlecová

© 2010 ČZU v Praze

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Národní kulturní památka Národní hřebčín Kladruby nad Labem s. p. a kmenové stádo běloušů z hlediska práva" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne _____

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala JUDr. Evě Kadlecové za její trpělivost a odborné vedení.

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra práva

Bakalářská práce

**Národní kulturní památka Národní hřebčín Kladruby
nad Labem s. p. a kmenové stádo běloušů z hlediska
práva**

**National cultural monument National horse-breeding
farm Kladruby nad Labem s. p. and racial herd of
white horses from the legal point of view of the law.**

Souhrn:

Tato práce představuje Národní hřebčín Kladruby nad Labem z právního hlediska. Osvětluje právní souvislosti spojené s Národním hřebčínem coby státním podnikem a národní kulturní památkou, mapuje jeho současnou situaci, pro jejíž lepší pochopení uvádí i celou jeho historii.

Popisuje také vzácné plemeno starokladrubských běloušů zde chovaných a uvádí důvody vyhlášení celého hřebčína spolu s těmito koňmi národní kulturní památkou.

Klíčová slova: Národní hřebčín Kladruby nad Labem, státní podnik, státní příspěvková organizace, národní kulturní památka, fondy Evropské unie, starokladrubský kůň, šlechtění

Summary:

This thesis presents the National horse breeding farm Kladruby nad Labem from a legal perspective. It elaborates on the legal matters connected to the National horse breeding farm as a state enterprise and a national cultural monument, maps its contemporary situation, and for better understanding includes its complete history.

The thesis depicts the rare breed of Old Kladruby White Horse reared on the premises and provides reasons for the declaration of the whole horse breeding farm and the horses - a national cultural monument.

Key words:

National horse breeding farm Kladruby nad Labem, state enterprise, state allowance organization, national cultural monument, European Union funds, Old Kladruby horse, breeding

Obsah:

1. ÚVOD	5
2. CÍL PRÁCE A METODIKA	7
3. POJEM NÁRODNÍ KULTURNÍ PAMÁTKA	8
I. Kdo a jakým způsobem ji vyhlášíje	8
II. Důvody označení za národní kulturní památku	9
III. Stát, jeho finanční podpora a povinnosti vůči národní kulturní památce	10
4. NÁRODNÍ HŘEBČÍN KLADRUBY NAD LABEM	11
IV. Historie.....	11
V. Současná právní forma.....	14
VI. Perspektivy a cíle	16
5. KMENOVÉ STÁDO BĚLOUŠŮ	22
VII. Původ a zvláštnost	22
VIII. Plemenitba a využití.....	27
6. SROVNÁNÍ S OBDOBNOU ŽIVOUČÍ PAMÁTKOU V EU	31
7. ZÁVĚR	33
8. LITERATURA	34

1. ÚVOD

Pojem národní kulturní památka označuje nejvýznamnější kulturní památku, která tvoří neoddělitelnou součást kulturního bohatství národa. V České republice jich nalezneme celkem okolo čtyřset, ale právě Národní hřebčín Kladruby nad Labem je tou nejspecifičtější. Starokladrubský kůň je od roku 1995 jedinou živoucí kulturní památkou. V roce 2002 pak bylo prohlášeno kmenové stádo starokladrubských běloušů a kladrubský hřebčín národní kulturní památkou. Od roku 2006 se také projednává vstup starokladrubského plemene na seznam UNESCO.

Národní hřebčín Kladruby nad Labem je nejstarším velkým hřebčínem na celém světě. Jeho počátky sahají až do roku 1560, kdy císař Maxmilián II. odkoupil od Jaroslava z Pernštejna pardubické panství s oborou s koňmi a založil tam hřebčín. Tímto položil základy dnešnímu chovu starokladrubských koní.

Kladruby nad Labem leží 90 km východně od Prahy nedaleko Přelouče, kde jsou, díky písčité a hlinopísčité půdě, výborné podmínky pro chov koní. Najdeme tam ale jen starokladrubské bělouše, starokladrubští vraníci se chovají v hřebčíně ve Slatiňanech. Nadále se však budeme věnovat jen části se starokladrubskými bělouši.

Starokladrubští koně jsou nejstarší původní českou rasou. Vznikli křížením domácích klisen, chovaných na dříve pernějšnském panství, se španělskými hřebci. Jedná se o tzv. barokní plemeno určené k ceremoniální a reprezentativní službě.

Populace kladrubského koně ale nedosahuje vysokého počtu – její stav se odhaduje na 1000 až 1200 jedinců všech kategorií. Hlavním úkolem národního

hřebčína je tedy odchovat vynikající plemenné koně.

Toto poslání kladrubského hřebčína je v současné době ohroženo značnými ekonomickými problémy, které by měla vyřešit změna právního statutu hřebčína. Z původně státního zemědělského podniku by se měla stát státní příspěvková organizace, která má možnost získávat dotace z Evropské unie.

2. CÍL PRÁCE A METODIKA

Cílem práce je formou literární rešerše ukázat důvody, proč byl Národní hřebčín Kladruby nad Labem prohlášen národní kulturní památkou a popsat zvláštnost a krásu starokladrubských běloušů. Dále se pak snaží proniknout hlouběji do právnických aspektů Národního hřebčína, porozumět jeho organizaci, chodu a možnostem, od historie až po současnost.

3. POJEM NÁRODNÍ KULTURNÍ PAMÁTKA

I. Kdo a jakým způsobem ji vyhláší

Nejprve bychom se měli věnovat definici samotného pojmu národní kulturní památka. Jsou to nejvýznamnější kulturní památky, které se staly nedílnou součástí národního kulturního bohatství. Prohlašuje je vláda nařízením č. 132/2001 Sb., o prohlášení některých památek národními památkami, na základě zákona o státní památkové péči č. 20/1987 Sb., který nabyl účinnosti dne 1.1.1988 a prošel mnoha novelizacemi.

Dle § 2 odst. 1 tohoto zákona vyhláší kulturní památkou movité i nemovité věci ministerstvo kultury České republiky. Národní kulturní památky prohlašuje podle § 4.

Děje se tak z vlastního podnětu ministerstva či na obdržení návrh, který ovšem není brán přímo jako žádost, ale jen jako podnět k zahájení řízení o prohlášení, který ministerstvo vyhodnotí.

Pokud tedy dojde k návrhu na prohlášení věci kulturní památkou, postupuje ministerstvo následně. Nejprve si vyžádá odborné posudky zejména krajského úřadu a obecního úřadu obce s rozšířenou působností, ale často i Národního památkového ústavu. Oznámí tento návrh vlastníkovu věci, kterému je umožněno se k němu vyjádřit. Od jeho obdržení musí vlastník s věcí nakládat opatrně, což znamená zamezit jejímu poškození, odcizení či zničení. Navíc, pokud plánoval nebo stále plánuje jakékoli změny týkající se oné věci, je nutné na ně ministerstvo předem upozornit. To posoudí, zda takovouto změnu povolí, omezí či úplně zakáže.

Své konečné rozhodnutí o prohlášení věci kulturní památkou ministerstvo rozešle jak krajskému úřadu, obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností a odborné organizaci státní památkové péče, kterou je již zmíněný Národní památkový ústav, tak samozřejmě majiteli. Ten v případě pozitivního rozhodnutí musí umožnit výše zmíněným orgánům prohlídku a dokumentaci památky či poskytnout požadované údaje o věci a o jejích zamýšlených změnách.

Takto vyhlášená kulturní památka se zapisuje do Ústředního seznamu kulturních památek České republiky. Proces má na starosti odborná organizace státní památkové péče neboli Národní památkový ústav.

II. Důvody označení za národní kulturní památku

Jak bylo řečeno v prvním odstavci ministerstvo kultury označuje za kulturní památky movité i nemovité věci, či jejich soubory, které:

- a. jsou významnými doklady historického vývoje, životního způsobu a prostředí společnosti od nejstarších dob do současnosti, jako projevy tvůrčích schopností a práce člověka z nejrůznějších oborů lidské činnosti, pro jejich hodnoty revoluční, historické, umělecké, vědecké a technické,
- b. mají přímý vztah k významným osobnostem a historickým událostem.

Kulturní památky, které tvoří nejvýznamnější součást kulturního bohatství národa, prohlašuje vláda České republiky nařízením za národní kulturní památky a stanoví podmínky jejich ochrany.¹

¹ ZÍDEK, Martin; KLUSONĚ, Jiří. *Zákon o státní památkové péči a jeho prováděcí předpisy s komentářem*. Praha: ABF - nakladatelství ARCH, 2005. s. 17

III. Stát, jeho finanční podpora a povinnosti vůči národní kulturní památce

Chránit a pečovat o kulturní památku je povinen sám vlastník z vlastních nákladů a užívat ji může pouze v souladu s její hodnotou a významem. Jde nejen o zachování kulturní památky jako takové, ale především o zachování hodnot, pro něž se věc kulturní památkou stala.²

Pokud má u sebe kulturní památku jiná osoba, či ji nějakým způsobem užívá, vztahují se na ni tytéž povinnosti jako na vlastníka.

Jestliže o památku není postaráno a vlastník neplní povinnosti jemu dané zákonem, vydá krajský úřad (NKP), či úřad obce s rozšířenou působností (KP) rozhodnutí o opatřeních, která musí vlastník splnit v určité lhůtě.

Vlastník kulturní památky není vždy natolik odborně vzdělaný, aby byl schopen sám pečovat o kulturní památku, a proto má právo na bezplatnou odbornou pomoc, kterou mu nabízí Národní památkový ústav. Jedná se většinou o konzultace, zpracování průzkumů kulturní památky atd. Tuto bezplatnou pomoc jsou povinny mu poskytnout také úřad obce s rozšířenou působností, krajský úřad a ministerstvo kultury.

Pokud se vlastník rozhodne pro obnovu národní kulturní památky, jeho návrh musí projít krajským úřadem, který poté vydá závazné stanovisko. Tímto stanoviskem vyjádří, zda jsou úpravy přípustné a také, za jakých podmínek.

² ZÍDEK, Martin; KLUSOŇ, Jiří. *Zákon o státní památkové péči a jeho prováděcí předpisy s komentářem*. Praha: ABF - nakladatelství ARCH, 2005. s. 25

4. NÁRODNÍ HŘEBČÍN KLADRUBY NAD LABEM

IV. Historie

Historií kladrubského hřebčína se nejvíce zabývají Lerche (1956)³ a Záliš (1979)⁴.

Původ hřebčína sahá až do roku 1552. V raném středověku se nestavěly hřebčíny tak, jak je známe dnes, ale existovaly v podobě tzv. obor. Do obory kladrubského panství, které v té době patřilo Pernštejnům, se právě ve zmíněném roce dostali první andaluští koně. Císař Maxmilián II. zde roku 1563 založil hřebčinec. Začal s dovozem zvláště plemenných hřebců ze Španělska a Itálie a kvůli svému častému pobytu si tady nechal postavit také zámek. Roku 1579 jeho milost císař Rudolf II. udělil hřebčínu statut císařského dvorního hřebčína. Tento rok je brán jako historické založení hřebčína.⁵

V období baroka, kdy se klade velký důraz na dekorativnost, krásu a barevnost, bylo třeba, aby se i koně více zušlechťovali. Dováželo se tedy čím dál více španělských koní, hlavně z hřebčínů přímo ze Španělska, protože potomstvo dovezených koní rychle ztrácelo ušlechtilost svých rodičů a vracelo se k původní podobě hrubého pyrenejského koně. Bohužel o těchto koních neexistuje více informací, protože se chovatelské záznamy prvních 200 let existence hřebčína nezachovaly.⁶

³ LERCHE, František. *Státní hřebčín Kladruby nad Labem*. Praha: Ministerstvo zemědělství ve státním zemědělském nakladatelství v Praze, 1956. s. 4

⁴ ZÁLIŠ, Norbert. *Bílí koně starokladrubští*. Hradec Králové: Kruh, 1979. s. 17- 20

⁵ *Úlomky aneb z historie hřebčína* [online]. 2003 [cit. 2010-03-03]. NH Kladruby. Dostupné z WWW: <<http://www.nhkladruby.cz/index.php>>.

⁶ ZÁLIŠ, Norbert. *Bílí koně starokladrubští*. Hradec Králové: Kruh, 1979. s. 18

Lohneyssen roku 1729 píše, že Kladruby jsou nejsilnějším dvorním hřebčínem Karla VI. a mají 300 klisen a 30 plemeníků.⁷ Je tedy zřejmé, že hřebčín po většinu času vzkvétal, ať již díky osobním či státnickým zájmům tehdy vládnoucích panovníků.

Utěšeně se hřebčín rozvíjel až do období sedmileté války. Ovšem s hrozbou blížících se Prusů museli být koně z hřebčína roku 1756 převezeni do Kopčan u Holíče na Slovensku a do uherského Enyedu. Když 18. června 1757 rakouský maršál Daun zvítězil nad Prusy v bitvě mezi Plaňany a Kolínem, rakouský pluk oslavoval v kladrubském hřebčíně. Ten po jeho odchodu podlehl ničivému požáru, včetně všech plemenářských záznamů.

V této době vládla Marie Terezie, která se ve strachu ze stálého vojenského nebezpečí a špatné strategické pozici Kladrub rozhodla hřebčín zrušit a statut věnovat hřebčínu v Kopčanech. Dalším důvodem byla také válkou vypleněná státní pokladna, která znemožňovala výstavbu nového kladrubského hřebčína. Zbylé tamní budovy byly využívány jako sklad textilií holandské firmy Touissant.

Hřebčín se podařilo oživit za vlády císaře Josefa, který pochopil významnost chovu koní a snažil se ho zdokonalovat, jak to jen bylo možné. Rozhodl se roku 1770 hřebčín opět obnovit. Navíc k němu byly přistavěny stáje Josefov, dnes zvané Zemanství. Poté se mohla část stáda z Kopčan přivést zpět do Kladrub a zbytek byl doplněn lipickými klisnami. Úkolem hřebčína se v této době stalo dodávání koně lehčího typu v barvách hnědé a černé. Naopak na velké mohutné kočárové bělouše a vraníky se měl specializovat hřebčín v Kopčanech.

Role si tyto dva hřebčíny s konečnou platností vyměnily až roku 1799. Tak se těžcí vraníci a bělouši pro oficiální zápřež vrátili do Kladrub.

Kladruby postihla ale další, i když menší, nepříjemná starost spojená se zánikem

⁷ ZÁLIŠ, Norbert. *Bílí koně starokladrubští*. Hradec Králové: Kruh, 1979. s. 18

chovu španělských koní. S ohledem na to se museli začít dovážet koně např.: holštýnští, dánští, italské, kteří si stále udržovali původní španělskou krev. Tato nežádoucí skutečnost se nevyhnula ani dalším hřebčínům. Například hřebčín Lipica se rozhodl lipické koně smíchat s pouštním arabem, čímž se typově, mohutností a velikostí dosti změnili a vyhranili vůči koním starokladrubským. Naopak Kladruby si vybrali pro další rozvoj staroitalského karosiera. Díky tomuto výběru vypadají starokladrubští bělouši tak, jak je známe dnes. Základ dal hřebec jménem Pepoli, narozený roku 1764 v Itálii, jehož syn z bílé matky Aurory, narozené v Kopčanech, byl hřebec Imperator, bělouš, a ten s vranou klisnou Moscou zplodil rovněž v Kopčanech bílého hřebce General, narozeného roku 1787, který působil do roku 1800 v Kladrubech. Linie tohoto jména se chová v hřebčíně dodnes. Jeden ze synů pepiniéra Generala, narozený v Kopčanech z bílé matky Bellony roku 1797, byl pojmenován Generalissimus a stal se zakladatelem stejnojmenné linie běloušů, jež se uchovala v Kladrubech až do roku 1929.⁸

Císař František I., nástupce Josefa II., dále rozšiřoval hřebčín. Během let 1829 až 31 nechal postavit stáje v Selmicích na místě, kterému se říká Starý štít. Ty bohužel v roce 1873 shořely a nahradil je tzv. Nový štít či Františkov.

Roku 1865 byla vystavěna v bezprostřední blízkosti Kladrub samostatná stáj pro anglické plnokrevné klisny, zvaná Padock. Byla to doba Františka II. a začátek 19. století, který přinesl obrovskou změnu vkusu a životního stylu. Pozornosti se začínal těšit lehký a rychlý anglický kůň, protože vzrůstala obliba dostihů. Většina soudobých koňských ras zanikla z důvodu křížení s koněm anglickým. I obliba a zájem o starokladrubského koně prudce klesly. Naštěstí díky Španělské dvorní jízdárně ve Vídni se podařilo starokladrubské koně i lipicány zachovat.

⁸ LERCHE, František. *Státní hřebčín Kladruby nad Labem*. Praha: Ministerstvo zemědělství ve státním zemědělském nakladatelství v Praze, 1956. s. 8

V roce 1918 se hřebčín dostal pod správu státu. Do té doby se o něj staral vídeňský panovnický dvůr. Při pohřbu Františka Josefa II. v roce 1916 starokladrubští vraníci prokázali panovníkovi poslední dvorskou službu. Skutečnost každodenního života starokladrubáků byla ale jinak docela všední. Obstarávali těžké potažní práce, vyváželi popel a vozili stavební materiál.⁹

Toto období do roku 1918, se může klasifikovat jako první období chovatelského programu hřebčína. Během něho bylo jediným úkolem hřebčína odchovávat pro vídeňský dvůr především koně kočárové - karosiéry pro ceremoniální službu, později též pro běžnou službu u dvora, a konečně i koně jezdecké.¹⁰ V druhém období byla zaměřena chovatelská práce hřebčína k docela jinému cíli. Od roku 1918 byla hlavním úkolem hřebčína produkce mladých polokrevných hřebců pro účely zemského chovu. Druhým, stejně důležitým úkolem hřebčína, bylo udržet stádo kl. běloušů, když stádo kl. vraníků bylo v roce 1932 zrušeno.¹¹ Později se však opět obnovilo.

V. Současná právní forma

Národní hřebčín Kladruby nad Labem byl až do současné doby státním podnikem dle zákona č. 77/1997 Sb., o státním podniku a jeho zakladatelem dle tohoto zákona bylo ministerstvo zemědělství.

Státní podnik je právnickou osobou provozující svou podnikatelskou činnost s majetkem státu. Nemá tedy vlastní majetek, ale podniká vlastním jménem a na

⁹ ZÁLIŠ, Norbert. *Bílí koně starokladrubští*. Hradec Králové: Kruh, 1979. s. 20

¹⁰ LERCHE, František. *Státní hřebčín Kladruby nad Labem*. Praha: Ministerstvo zemědělství ve státním zemědělském nakladatelství v Praze, 1956. s. 8

¹¹ LERCHE, František. *Státní hřebčín Kladruby nad Labem*. Praha: Ministerstvo zemědělství ve státním zemědělském nakladatelství v Praze, 1956. s. 9

svou vlastní odpovědnost. Jeho vznik je závislý na dni zápisu do obchodního rejstříku a jeho založení musí být předem schváleno vládou. Orgány podniku jsou ředitel a dozorčí rada, které jmenuje a odvolává zřizovatel.

Ze statutu státního podniku však Národnímu hřebčínu plynuly spíše nevýhody. Tou nejzávažnější se stal fakt, že Česká republika pochybila při nastavování podmínek pro žádání o evropské dotace v rámci Integrovaného operačního programu, což je jeden z programů, jehož prostřednictvím lze v programovém období 2007 – 2013 získat dotaci z fondů Evropské unie.¹² Stanovila, že organizace vlastněné státem nemají možnost podat o tyto dotace žádost, přestože tato možnost v jiných státech Evropské unie běžně existuje.

Peníze na opravu hřebčína z vlastního rozpočtu nestačí a jako státní podnik hřebčín tedy nemá nárok na peníze z fondů Evropské unie. Proto padl návrh na založení obecně prospěšné společnosti dle zákona č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech, ministerstvem zemědělství, ministerstvem kultury a Pardubickým krajem. Tento plán byl nakonec nahrazen jiným, protože obecně prospěšná společnost by byla státem těžko kontrolovatelná. Nyní se hřebčín nachází ve stadiu, kdy se jeho statut mění na státní příspěvkovou organizaci. Díky tomu by mohl získat nárok na dotace z Integrovaného operačního programu už v tomto roce.

Státní příspěvkovou organizaci zřídí ministerstvo zemědělství podle ustanovení § 4b zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství, v platném znění. Dle něj ministerstvo může v případech hodných zvláštního zřetele, odůvodněných veřejným zájmem, rozhodnutím zřídit státní příspěvkovou organizaci.

¹² Příručka pro žadatele a příjemce: Integrovaný operační program pro období let 2007 - 2013. *Strukturální fondy* [online]. 2009 [cit. 2010-03-21]. Dostupný z WWW: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/CMSPages/GetFile.aspx?guid=4065c5df-6b98-4718-a1fc-51025f2b3d3c>>.

Ta tedy kompletně nahradí Národní hřebčín jako státní podnik. Předtím ale musí vláda České republiky vydat souhlas podle ustanovení § 6 odst. 2 zákona č. 77/1997 Sb., o státním podniku, ve znění pozdějších předpisů se zrušením Národního hřebčína Kladruby n. L., státní podnik.¹³

Hospodaření státní příspěvkové organizace je určeno zákonem č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů ve znění pozdějších předpisů, v oddíle 2 hlavy XIII o hospodaření příspěvkových organizací.

Státní příspěvková organizace hospodaří s penězi přijatými ze státního rozpočtu, s finančními prostředky získanými svojí vlastní činností, kterou určí zřizovatel – v případě Národního hřebčína se jedná o ministerstvo zemědělství. Dále využívá finanční dary od právnických a fyzických osob nebo peníze získané ze státních fondů či Evropské unie apod. Její celkový rozpočet musí být sestaven jako vyrovnaný a použit jen na činnosti spojené s její hlavní činností.

VI. Perspektivy a cíle

Obecně lze říci, že pro kladrubský hřebčín je z krátkodobého hlediska prioritou získání dostatečného množství finančních prostředků na obnovu celého areálu a rozvoj chovu starokladrubských koní, podle nařízení vlády č. 132/2001 Sb., o prohlášení některých kulturních památek za národní kulturní památky. Z dlouhodobého hlediska kladrubský hřebčín usiluje o zapsání do seznamu světových památek UNESCO.

¹³ Ministerstvo zemědělství. Návrh na zřízení státní příspěvkové organizace, která převezme funkce státní organizace Národní hřebčín. *EAgri* [online]. 2009 [cit. 2010-03-17]. Dostupný z WWW: <<http://eagri.cz/public/eagri/ministerstvo-zemedelstvi/materialy-na-jednani-vlady/x19-10-2009-navrh-na-zrizeni-statni.html>>.

Současná situace hřebčína je značně neuspokojivá, proto je třeba pro pochopení, kam hřebčín směřuje, nastínit jeho nedávnou komplikovanou historii, která ho ovlivnila spíše v negativním slova smyslu.

Pro začátek zde uvedeme přehled vedení hřebčína od roku 1992 až do roku 2009:

MVDr. Norbert Záliš

- ve funkci od r. 1992, odvolán 29. 1. 2003
- odvolal ministr zemědělství: Ing. Jaroslav Palas

Ing. Milan Vítek

- jmenován do funkce 30. 1. 2003, požádal o uvolnění z funkce v prosinci 2003
- nástupkyni jmenoval ministr zemědělství: Ing. Jaroslav Palas

Ing. Lenka Gotthardová, CSc.

- ve funkci na základě konkurzu od 15. 1. 2004, odvolána k 31. 10. 2008
- odvolal ministr zemědělství: Mgr. Petr Gandalovič

MVDr. Jaroslav Dražan

- ve funkci od 1. 4. 2009, odvolán k 27. 11. 2009
- odvolal ministr zemědělství: Ing. Jakub Šebesta

(Görnerová, 2009)¹⁴

Po celou uvedenou dobu byl hřebčín státním podnikem. Podléhal tímto zákonu č. 77/1997 Sb., o státním podniku, podle kterého jeho zakladatel, nebo-li ministerstvo zemědělství, jmenuje i odvolává ředitele. Ředitel rozhoduje o všech záležitostech a řídí veškeré činnosti spojené s kladrubským hřebčínem. Bohužel vzhledem k častému střídání ministrů zemědělství, kteří se jmenováním a odvoláváním ředitele zabývají, nebyl hřebčín od roku 2003 pod jedním stálým vedením, což mělo přímý vliv na jeho vývoj. Navíc, dle zjištěných informací

¹⁴ GÖRNEROVÁ, Helena. Jaroslav Dražan odvolán z funkce ředitele NH - AKTUALIZOVÁNO v sobotu. *Equichannel* [online]. 2009 [cit. 2010-03-08]. Dostupný z WWW: <<http://www.equichannel.cz/jaroslav-drazan-odvolan-z-funkce-reditele-nh>>.

z ministerstva zemědělství, není výběrové řízení, podle kterého by se měl ministr zemědělství při jmenování ředitele do hřebčína jako státního podniku řídit, nijak legislativně upraveno. To ale platí i obecně o výběrových řízeních do kteréhokoli státního podniku. Je tedy na samotném ministrovi, jakým způsobem a zda vůbec výběrové řízení proběhne. Pravidla pak upravují vnitřní předpisy ministerstva – jako např. metodické pokyny.

Od roku 1992 byl ředitelem kladrubského hřebčína Norbert Záliš. Během svého působení se dopustil mnoha závažných chyb. Jednou z nich byly neuvážené zásahy do chovu koní týkající se zvláště nemocných genů kladrubských koní, kteří trpěli už tou dobou degenerací a problémy z příbuzenské plemenitby a jejich kvalita velice poklesla.

Po odvolání Záliše funkci ředitele Národního hřebčína převzal Milan Vítek. Díky svým manažerským a řídicím zkušenostem dokázal situaci v hřebčíně stabilizovat a otevřít ho více veřejnosti. Po roce svou roli ředitele ale ukončil.

Jeho nástupkyní se stala Lenka Gotthardová a úspěšně pokračovala se započatou prací Milana Vítka, kterou jí v roce 2008 ztížila skutečnost, že byla u koní zjištěna nakažlivá nemoc zvaná metritida neboli zmetání.

Přestože se nemoc nevyskytla v klinické formě a nevznikla nedovolenou plemenitbou, toto zjištění otřásla celým chovem. Musela se zavést veterinární opatření, bakteriologický monitoring, mimořádné podmínky plemenitby. Zakázány byly všechny přesuny a svody koní, a tím i jakýkoli obchod. Utrpěla už i tak těžká ekonomická situace hřebčína ale samozřejmě i jeho pověst v Čechách a v zahraničí.

Lenka Gotthardová byla v říjnu roku 2008 ze své funkce odvolána i přes obrovskou vlnu nevole a nepochopení jak ze strany zaměstnanců, tak ze strany

veřejnosti. Jako důvod tehdejší ministr zemědělství Petr Gandalovič uvedl zjištěné nedostatky v hospodaření hřebčína¹⁵, i když od počátku svého působení v hřebčíně Lenka Gotthardová nedostala žádnou výtku, která by se týkala právě zmíněné problematiky.

Od dubna roku 2009 působil jako ředitel kladrubského hřebčína Jaroslav Dražan. Převzal hřebčín ve velmi špatném stavu, zvláště co se týče financí. Jednalo se o mnohamilionové dluhy za neuhrazené zákonem předepsané pohledávky (sociální a zdravotní pojištění), nedokončené projekty s hrozbou sankcí a vracení mnohamilionových dotací apod..¹⁶

Dá se říci, že jeho hlavním úkolem bylo tedy zajistit hřebčínu dotace z IOP (Integrovaného operačního programu), přesněji se jednalo asi o 300 milionů korun. K dosažení tohoto cíle bylo nejprve uvažováno o založení obecně prospěšné společnosti, která by ovšem byla státem jen velmi obtížně kontrolovatelná.¹⁷ MVDr. Dražan tedy prosadil přijatelnější formu státní příspěvkové organizace, jejíž zřízení se ovšem dosti prodloužilo. Z tohoto důvodu se se zpracováním žádosti o dotaci započalo pozdě. Pro tento účel byla najata specializovaná organizace 1. regionální pardubická, která ale při sepsání žádosti pochybila, a tak byly Kladruby pro letošní rok z žádostí o prostředky IOP vyřazeny.¹⁸

V říjnu roku 2009 byl Jaroslav Dražan ministrem zemědělství Jakubem Šebestou ze své funkce odvolán. Oficiálním důvodem se stala špatná komunikace se

¹⁵ DOUBRAVA, Petr. Za odvoláním ředitelky hřebčína by mohly být evropské peníze. *Equichannel* [online]. 2008 [cit. 2010-03-08]. Dostupný z WWW: <http://www.denik.cz/z_domova/hrebcin_kladruby_eu_penize20081109.html>.

^{16, 17, 18} NEUMANN, Cyril. Národní hřebčín povede Jan Höck. *Jezdec*. 2009, roč. XVII, č. 23, str. 3. Dostupný také z WWW: <<http://www.jezdec.cz/doc/jezdec2009-23.pdf>>.

zakladatelem a prezentace osobních názorů, které nevycházejí ze záměrů a zájmů ČR a ministerstva. K odvolání přispělo také pochybení při podání žádosti hřebčína o dotaci z Integrovaného operačního programu, na základě kterého došlo k vyřazení žádosti z operačního programu.¹⁹

Budoucnost hřebčína je nyní v rukou současného ředitele Jana Höcka. Ten byl povolán na tento post 1. prosince minulého roku. Ministr zemědělství Jan Šebesta zvolil variantu jmenovat nové vedení před výběrovým řízením, protože situace, která v hřebčíně nastala, vyžaduje podle něj rychlé řešení.²⁰

Své cíle a dlouhodobé záměry v Národním hřebčíně popisuje Ing. Höck v rozhovoru s Cyrilem Neumannem (2010)²¹.

Jeho plánem je organizační a ekonomické propojení provozů v Kladrubech a Slatiňanech, vytvoření finančního plánu v závislosti na právě probíhající inventarizaci a kompletní převod celého hřebčína na státní příspěvkovou organizaci. Předchozí ředitel Dražan nechal převést na státní příspěvkovou organizaci jen část hřebčína a část měla zůstat zachována jako státní podnik. To ovšem mělo za následek vedení dvou ředitelů a faktickou existenci dvou Národních hřebčínů. V současnosti je ředitelem státní příspěvkové organizace Antonín Němec. Tato koncepce je ale podle Jana Höcka naprosto nepřijatelná. Předpokládá se tedy, že celá transformace bude ukončena do konce roku 2010.

¹⁹ VORLÍČEK, Petr. Ministr Šebesta odvolal z funkce ředitele Národního hřebčína Kladruby n. L.: Tisková zpráva. *EAgri* [online]. 2009 [cit. 2010-03-17]. Dostupný z WWW: <http://eagri.cz/public/eagri/tiskovy-servis/tiskove-zpravy/x2009_tiskova-zprava-091127-ministr-odvolal-z-funkce-reditele-hrebcina.html>.

²⁰ VORLÍČEK, Petr. Ministr zemědělství jmenoval nové vedení kladrubského hřebčína . *EAgri* [online]. 2009 [cit. 2010-03-18]. Dostupný z WWW: <http://eagri.cz/public/eagri/tiskovy-servis/tiskove-zpravy/x2009_tiskova-zprava-091201-kladruby-nove-vedeni.html>.

²¹ NEUMANN, Cyril. Snad už to vyjde. *Jezdec*. 2009 / 2010, roč. XVII, č. 24, str. 4. Dostupný také z WWW: <<http://www.jezdec.cz/doc/jezdec2009-24.pdf>>.

Takový postup vede reálně k vytčenému cíli, to je získat zdroj použitelných finančních prostředků (cca 300 milionů Kč) k realizaci záměru oprav, rekonstrukce a revitalizace jednotlivých součástí národní kulturní památky Hřebčín v Kladrubech nad Labem, alokovaných v Integrovaném operačním programu.²²

Globálním cílem Integrovaného operačního programu v oblasti intervence 5.1 „Národní podpora využití potenciálu kulturního dědictví“ je zvýšit využití potenciálu kulturního dědictví a kulturních služeb.

Cílem programu je tedy obnova a využití památkových objektů či souborů zapsaných na Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO a Seznamu kandidátů na zápis do tohoto seznamu nebo zapsaných v Ústředním seznamu kulturních památek jako národní kulturní památka.²³

²² Ministerstvo zemědělství. Návrh na zřízení státní příspěvkové organizace, která převezme funkce státní organizace Národní hřebčín. *EAgri* [online]. 2009 [cit. 2010-03-17]. Dostupný z WWW: <<http://eagri.cz/public/eagri/ministerstvo-zemedelstvi/materialy-na-jednani-vlady/x19-10-2009-navrh-na-zrizeni-statni.html>>.

²³ Příručka pro žadatele a příjemce : Integrovaný operační program pro období let 2007 - 2013. *strukturalni fondy* [online]. 2009 [cit. 2010-03-21]. Dostupný z WWW: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/CMSPages/GetFile.aspx?guid=4065c5df-6b98-4718-a1fc-51025f2b3d3c>>.

5. KMENOVÉ STÁDO BĚLOUŠŮ

VII. Původ a zvláštnost

Původ:

Původem se zbývá ve své knize Lerche (1956)²⁴.

Jak již bylo řečeno v „Historii“, původ starokladrubského koně sahá do doby, kdy se na pernštejnské panství přivezl první španělský kůň a zkřížil se s původně chovanými domácími koňmi.

Španělští hřebci byli těžcí occidentální koně. Šlechtili se berberskými koňmi, ale také koňmi arabskými, kteří se do Španělska dostali díky Maurům.

Do Kladrubské obory se tedy dováželi přímo ze Španěl, ale často i z Vídně, kde se chovali.

Jelikož byli španělští koně pro své kvality vyhledáváni, zušlechtili i původní italské domácí koně, ve kterých už tehdy kolovala norická krev.

Do Kladrubské obory se poté přiváželi jak koně ze Španěl, tak z Itálie. Oba dva typy se od sebe ale lišily. V jižní části Španělska a Itálie byli více kříženi s koňmi arabskými. Stali se jemnějšími a drobnějšími než koně na severu obou zemí, kteří naopak ze své mohutnosti nic neztratili.

Postupně začaly vznikat v Kladrubském hřebčíně kmeny, které se udržely až dodnes. Zakladatel kladrubských běloušů byl vraník Pepoli, narozený roku 1764 a přivezený z hřebčína Ferrara v Itálii. Přímo od něj pocházel hřebec Imperatore, jehož synem je plemeník General. Jeho čtyři význační synové poté založili čtyři vlastní linie. Těmi nejdůležitějšími se staly linie Generale (který se narodil roku

²⁴ LERCHE, František. *Státní hřebčín Kladruby nad Labem*. Praha: Ministerstvo zemědělství ve státním zemědělském nakladatelství v Praze, 1956. s. 11- 12.

1796) a Generalissimus. Linie Generale se udržela dodnes, zatímco ostatní kmeny, jako například Sultan, Imperator, Pompejus a další, se bohužel neudržely.

Je zajímavé, že původně se kladrubští koně chovali v různých barevných odstínech, jako například ryzáci, plaváci, isabelly, strakáči, hnědáci, dokonce i velice cenění albíni. Až od počátku 19. století se barvy ustálily na klasické černé a bílé. Bělouši byli využíváni pro ceremoniální účely dvora, vraníci sloužili vysokým církevním hodnostářům.²⁵

Postupem času ovšem v chovu kladrubských koní docházelo k příbuzenské plemenitbě, které se nebylo možné vyhnout. Důvodem bylo příliš malé stádo, které kladrubští koně tvoří a nemožnost dále osvěžovat starošpanělskými koňmi. První snahy o rozšíření krevní základny se proto uskutečňovaly již před sto padesáti lety. V chovu se jich ovšem nakonec vůbec nevyužilo. Veškeré obdobné snahy selhávaly až do roku 1918, kdy se rozhodlo o osvěžení krve arabským koněm, známým pod jménem Shagya, ačkoli se touto změnou narušila ucelenost zevnějšku kladrubského koně.

V padesátých letech 20. stol. bylo proto zapotřebí zevnějšek kladrubských koní upravit a ustálit. Pro tento účel byl velmi dobře zvolen kůň lipický, konkrétně Pepiniér Favory. Je zřejmé, že osvěžení lipickou krví kladrubskému koni prospělo mnohem více, než krví arabskou.

²⁵ GOTTHARDOVÁ, Lenka a kol.. *Jak hřebčín ožil*. Kladruby nad Labem: Tiskárna Nové město, 2004. str. 6.

Zvláštnost:

Nejstarší a vlastně jedinou českou rasou, která je chována v nejstarším hřebčíně Evropy, je náš kladrubský kůň.²⁶

Nejprve bychom se měli věnovat stavbě jeho těla. Podle Záliše (1979)²⁷ byl starokladrubský bělouš původního typu vysoký kůň s výrazným okem, klabonosou hlavou na mohutně klenutém krku bez kohoutku, s delším volnějším hřbetem a bedry a většinou krátkou zádí. Jeho dlouhé holeně vedly k rychlé a vysoké, málo prostorné, ale velmi působivé „španělské“ akci končetin.

Lerche (1956)²⁸ se jím zabývá trochu více do hloubky. Popisuje starokladrubského bělouše jako mohutného karosiéra majestátního vzhledu, vznosného pyšného držení těla, zvláště při jeho kadenčním klusu. Má těžší klabonosou hlavu s velkýma jasnýma očima, která je nesena na vysoko nasazeném, silném, dlouhém a širokém krku. Starokladrubský kůň nemá kohoutek, jeho hřbet je delší, záď bývá hranatější, někdy střečovitá, s krátkou, sráznou, jindy rovnou křížovou kostí. V prsou je široký a hluboký, někdy se objevuje kratší, strmější spěnka. Kopyto je tvrdé. Chod kladrubského koně je krátký, ale rychlý, vysoký, energický (kadencovaný).

Pro představu jsou zde uvedeny míry kladrubského koně:

Míry u hřebců:

- výška kohoutku: 172 - 180 cm
- obvod hrudníku: 190 - 200 cm

²⁶ LERCHE, František. *Státní hřebčín Kladruby nad Labem*. Praha: Ministerstvo zemědělství ve státním zemědělském nakladatelství v Praze, 1956. s. 11

²⁷ ZÁLIŠ, Norbert. *Bílí koně starokladrubští*. Hradec Králové: Kruh, 1979. s. 19

²⁸ LERCHE, František. *Státní hřebčín Kladruby nad Labem*. Praha: Ministerstvo zemědělství ve státním zemědělském nakladatelství v Praze, 1956. s. 11

- obvod holeně: 21,5 – 23 cm
- váha: 560 - 650 kg

Míry u klisen:

- výška kohoutku: 169 - 178 cm
- obvod hrudníku: 190 - 202 cm
- obvod holeně: 20,5 – 22 cm
- váha 550 - 630 kg

(Gothardová, Dyková, 2004)²⁹

V současné době se starokladrubští koně popisují následujícím způsobem. Kůň středně velkého až velkého obdélníkového rámce, s konkrétní stavbou těla a harmonickými proporcemi, typickou klabonosou hlavou a výrazným tmavým okem, který se vyznačuje pravidelnými kadencovanými chody s typickou vysokou akcí hrudních končetin v klusu.³⁰

Starokladrubští koně byli vyšlechtěni pro kočárovou službu a jsou označováni jako karosiéři, neboť byli zapřaháni do velkých kočárů – karos.³¹

Starokladrubský kůň je světovým unikátem nejen svou jedinečnou stavbou těla, ale i pro svůj výborný charakter. Je to klidné, přátelské a pracovité plemeno, které ovšem dokáže projevit i svůj temperament a ohnivost, pokud se to na něm žádá. Je to vytrvalý a odolný kůň. Dospívá sice později, ale zato je schopný a ochotný pracovat až do vysokého věku.

²⁹, ³⁰ GOTTHADOVÁ, Lenka; DYKOVÁ, Zdeňka. Aktuální otázky šlechtění starokladrubského koně. In Kolektiv autorů. *Aktuální otázky chovu koní v ČR : Sborník referátů z mezinárodní konference*. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita, 2004. s. 149

³¹ GOTTHARDOVÁ, Lenka a kol.. *Jak hřebčín ožil*. Kladruby nad Labem: Tiskárna Nové město, 2004. s. 7

Už v roce 1995 byli Národní hřebčín Kladruby nad Labem a starokladrubský kůň vyhlášení Ministerstvem kultury ČR státní kulturní památkou. Státní kulturní památkou se stal i wuertemberský zemský hřebčín Marbach v SRN, ale ve starokladrubském koni je vůbec poprvé na této planetě hospodářské zvíře nahlíženo jak živoucí umělecké dílo. Památkovou péčí je chráněn zvláštní „soubor uměleckých předmětů“ Národního hřebčína v Kladrubech nad Labem, který představují obě kmenová stáda starokladrubských koní, tedy tzv. chovné jádro genové rezervy plemene. Polovina jsou bělouši, polovina vraníci.³²

V roce 2002 bylo stádo starokladrubských běloušů spolu s Národním hřebčínem prohlášeno národní kulturní památkou nařízením č. 132/2001 Sb., o prohlášení některých památek národními památkami, na základě zákona o státní památkové péči č. 20/1987 Sb. V současné době hřebčín usiluje o zapsání na prestižní seznam UNESCO.

Stavba těla a charakter nejsou jedinou zajímavostí. Kladrubský kůň se díky svým přednostem účastnil vzniku některých ras. Jako první uvedeme rasu jménem Nonia, chovanou v hřebčíně Mezöhegyes v Maďarsku. Jak píše Lerche (1956)³³, v tomto chovu bylo použito kladrubského koně ve značném měřítku a při vzniku tohoto plemene se uplatnily zvláště kladrubské klisny 345 Gascon a 164 Amico. Dalším plemenem, které bylo hodně ovlivněno právě koněm kladrubským jsou lipicáni. Používali se hlavně hřebci, z nichž dokonce plemeník Favory a druhý Maestoso založili stejnojmenné lipické kmeny. Také klisny Afrika, Almerina, Europa, Precissiana založily v Lipici své rody, z nichž se některé dochovaly dodnes.

³² ZÁLIŠ, Norbert. *Jeho Milosti císařské obora koňská*. Praha: Didot, 1997. s. 41

³³ LERCHE, František. *Státní hřebčín Kladruby nad Labem*. Praha: Ministerstvo zemědělství ve státním zemědělském nakladatelství v Praze, 1956. s. 12

VIII. Plemenitba a využití

Starokladrubský kůň je původním českým plemenem koní, které svým významem daleko překračuje hranice naší republiky. Je rovněž genetickým zdrojem. Patří mezi kriticky ohrožená plemena, neboť celkový stav jedinců dosahuje cca 1200 kusů na světě.³⁴

Plemenitba:

Plemenitba starokladrubských koní se vede dle **zákona 154/2000 Sb. o šlechtění**, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat, ve znění pozdějších předpisů, včetně jeho prováděcích vyhlášek - č. 448/2006 Sb. (šlechtění a plemenitba) a č. 136/2004 Sb. (označování a evidence), ve znění pozdějších předpisů.

Veškeré informace o plemenitbě starokladrubských koní se zapisují do **Plemenné knihy starokladrubského koně**, která je jediná a uzavřená. To znamená, že je přístupná pouze pro hřebce a klisny, kteří pocházejí z rodičů deklarovaných jako starokladrubští koně – neboli že od data uzavření Plemenné knihy, tj. od 1. 1. 1996, jsou do ní zapisováni průběžně hřebci a klisny po splnění daných podmínek stanovených aktuálním zákonem a Řádem PK.³⁵

Vedením plemenné knihy je podle výše zmíněného zákona pověřen Národní hřebčín Kladruby nad Labem, státní podnik. Po převedení na státní příspěvkovou

³⁴ GOTTHADOVÁ, Lenka; DYKOVÁ, Zdeňka. Aktuální otázky šlechtění starokladrubského koně. In Kolektiv autorů. *Aktuální otázky chovu koní v ČR : Sborník referátů z mezinárodní konference*. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita, 2004. s. 147.

³⁵ *Řád plemenné knihy starokladrubského koně* [online]. 2005 [cit. 2010-03-18]. NH kladruby. Dostupné z WWW: <<http://www.nhkladruby.cz/dokumenty/radpk05.pdf>>.

organizaci už toto právo mít nebude, což je problém, který bude muset hřebčín vyřešit v nejbližší době. Jednou z možností je, že nadále zůstane vedle státní příspěvkové organizace kladrubský hřebčín i jako státní podnik, ovšem bude využíván pouze pro činnost spojenou s plemennou knihou.

Plemenná kniha se řídí podle **Řádu plemenné knihy starokladubského koně**, schváleného ministerstvem zemědělství a platného od 8. 4. 2005. Tento řád je pro hřebčín závazný, stejně tak pro všechny chovatele a majitele starokladubského koně, evidované v registru chovatelů.

Šlechtitelský program je rozdělen do několika bodů, které popisují opatření nezbytná k zajištění šlechtitelského cíle. Jsou jimi:

1. Informační systém údajů o zvířatech
2. Označování a identifikace zvířat
3. Evidence, registrace a ověřování původu zvířat
4. Kontrola užitkovosti (vlastnosti produkční - růst a vývin, vlastnosti reprodukční – samčí a samičí plodnost a dlouhověkost, kontrola /dědičnosti/zdraví)
5. Kontrola výkonnosti (zkušební systém – zkoušky výkonnosti a sportovní výkonnost)
6. Popis, evidence a vyhodnocení znaků lineárního popisu
7. Ocenění genetické hodnoty (odhad plemenné hodnoty)
8. Selektce
9. Sestavení a realizace přípařovacích plánů
10. Využití biotechnických metod ve šlechtění
(Řád plemenné knihy, 2005)³⁶

³⁶ *Řád plemenné knihy starokladubského koně* [online]. 2005 [cit. 2010-03-18]. NH kladruby. Dostupné z WWW: <<http://www.nhkladruby.cz/dokumenty/radpk05.pdf>>.

Lenka Gotthardová a Zdeňka Dyková se ve svém článku Aktuální otázky šlechtění starokladrubského koně publikovaného v knize Aktuální otázky v chovu koní v ČR (2004)³⁷ věnují popisu šlechtitelského programu.

Koně se označují a identifikují dle zákona č. 154/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů. K označování starokladrubských koní se používají kmenové a rodové výžehy dle Řádu Plemenné knihy.³⁸

Databáze Ústřední evidence koní shromažďuje veškeré informace o jedinci, které jsou vedeny také v Plemenné knize a dají se tedy vyhledat na oficiálních webových stránkách hřebčína www.nhkladruby.cz.

Pro zjištění správného vývinu či bezproblémové reprodukce se provádí tzv. kontrola užitkovosti. Každý rok se koná zhodnocení reprodukce a dvakrát do roka se pak vyhodnocuje správný růst a vývin podle růstových standardů v příslušném věku koně.

Nezbytné jsou samozřejmě také kontrola zdraví a výkonnosti. U každého jedince jsou sledovány zdravotní problémy, které jsou zaznamenávány na jeho zdravotní kartu. Díky tomuto systému je možné zjistit dědičnost těchto problémů u potomků. Kontrola výkonnosti probíhá formou zkoušek výkonnosti čtyřletých a starších koní, a dále testováním ve sportu, jako jsou soutěže spřežení či drezúra.³⁹

Co se týče selekce, vybírají se koně na základě původu, posouzení exteriéru

³⁷ GOTTHADOVÁ, Lenka; DYKOVÁ, Zdeňka. Aktuální otázky šlechtění starokladrubského koně. In Kolektiv autorů. *Aktuální otázky chovu koní v ČR : Sborník referátů z mezinárodní konference*. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita, 2004. s. 147 – 153

³⁸, ³⁹ GOTTHADOVÁ, Lenka; DYKOVÁ, Zdeňka. Aktuální otázky šlechtění starokladrubského koně. In Kolektiv autorů. *Aktuální otázky chovu koní v ČR : Sborník referátů z mezinárodní konference*. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita, 2004. s. 150

(vnější vlastnosti) a interiéru (charakter).

Nakonec se sestavují přípařovací plány, což znamená cílené páření vybraných rodičovských párů.

Využití:

Šlechtitelským cílem je zachování jediného původního českého plemene koní v typu galakarosiéra s využitím k ceremoniální a reprezentativní službě, soutěžím spřežení, drezuře, baroknímu a rekreačnímu ježdění.⁴⁰

Starokladrubští koně jsou především využíváni pro vozatajský a drezurní sport. Zúčastňují se soutěží, závodů, vystupují na výstavách koní. Ovšem díky svému klidnému a přátelskému temperamentu jsou používáni také pro pomoc postiženým lidem – tzv. hiporehabilitace. Ty zaujímají důležité místo v léčbě a pomoci handicapovaným lidem a mají vysokou úspěšnost.

⁴⁰ *Řád plemenné knihy starokladrubského koně* [online]. 2005 [cit. 2010-03-18]. NH kladruby. Dostupné z WWW: <<http://www.nhkladruby.cz/dokumenty/radpk05.pdf>>.

6. SROVNÁNÍ S OBDOBNOU ŽIVOUČÍ PAMÁTKOU V EU

Starokladrubský kůň je jako jediný v Evropské unii uznán živoucí kulturní památkou.

Srovnat ho lze například s koněm fríským, který je vzdáleně příbuzný kladrubskému koni, ale jeho vznik sahá ještě hlouběji do historie.

Tomuto plemeni se věnuje Jan Navrátil v článku Chov a šlechtění fríského koně (2004)⁴¹.

Je to jedno z nejstarších plemen Evropy. Pochází z Nizozemska, přesněji z provincie zvané Friesland neboli Frísko. Jméno fríský kůň získal podle této provincie, jejíž je také symbolem.

Je to ušlechtilý černý vraník, často pro svou krásu a ušlechtilost nazýván „černá perla“. Jiné zbarvení u tohoto plemena není tolerováno. Jsou to koně vhodné pro vysokou drezurní školu. Známi jsou také z tradičních show, kde jsou zapřaženi do dvoukolových vozíků a vozatajci jsou oblečeni do typických fríských selských krojů.

Už ve starověku byli využíváni v římském vojsku při bojových taženích. Z pramenů římského historika Tacita (asi rok 58 - 120) se o nich dovídáme jako o výkonných černých koních používaných při válečném tažení na Anglii. V roce 870 byli vyvezeni do Franské říše a v roce 970 do zemí germánských.

Frískí koně byli původně chladnokrevníci, ale postupem času se šlechtili

⁴¹ Navrátil Jan. Chov a šlechtění fríského koně. In Kolektiv autorů. *Aktuální otázky chovu koní v ČR : Sborník referátů z mezinárodní konference*. Česká republika: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, 2004. s. 171 – 176

s arabskými a španělskými koňmi, až se přiblížili spíše ke skupině koní teplokrevných. V sedmnáctém století díky obrovskému přílivu andaluských koní a také oblíbě klusáckých závodů, vznikl fríský klusák.

V období středověku nabyl fríský kůň ještě větší význam. Například v bitvě u Moháče roku 1526 bojoval Ludvík Jagellonský na fríském hřebci.

Koncem 19. století ale zájem o fríské koně upadal. Jednou z příčin byla mechanizace zemědělství. Další příčinou byla zvýšená pozornost věnovaná spíše koním teplokrevným, jako například kůň gelderlandský.

Až díky vytvoření plemenné knihy v roce 1879 se chov fríského koně začal pomalu vzpamatovávat, i když ještě v roce 1913 byli v chovu zapsáni jen 3 hřebci.

Chov je nyní stabilizovaný a neustále se rozrůstá a nabývá na popularitě. Pro Nizozemce má stejnou cenu jako pro nás starokladrubský kůň.

Dále je srovnatelný s koněm starokladrubským kůň lipický, původem z bývalého Rakousko-Uherska (Slovinsko). Jeho zbarvení je nejčastěji bílé, ale objevuje se i v jiných variantách. Je známý především z vysoké školy španělské ve Vídni. Chov založil roku 1580 arcivévoda Karel II.

Tento výčet není vyčerpávající, existují i další plemena koní, se kterými lze starokladrubského koně srovnat.

Ovšem pouze starokladubský kůň byl ve své zemi uznán jako živoucí národní kulturní památka, což ho tedy výrazně odlišuje od ostatních, jemu podobných, plemen.

7. ZÁVĚR

Národní hřebčín Kladruby nad Labem prochází v současné době krizí. Nejedná se o však krizi spojenou s chovem starokladrubských běloušů, ta byla v minulosti úspěšně zažehnána. Nyní stojí hřebčín před problémy týkajícími se finanční situace a celé jeho budoucnosti. Postupná přeměna ze státního podniku na státní příspěvkovou organizaci vyvolává řadu otázek a pochybností, zvláště u veřejnosti, která se bojí jeho možného zprivatizování.

Kvůli těmto obavám se spojila značně velká skupina lidí v rámci občanského sdružení Cerno et scribo (CES), aby bojovala za ochranu hřebčína proti privatizaci a za jeho statut státního podniku, který je podle nich pro hřebčín bezpečnější.

Stát je o svou národní kulturní památku, kterou i přes tuto změnu bude nadále vlastnit, povinen se ze zákona starat a ochraňovat ji. Jednou z možností jak tomu dostát, je získání dotací z Evropské unie, které by dopomohly k její celkové obnově a provozu, ale jako státní podnik by o tyto peníze neměla právo usilovat.

Státní příspěvková organizace toto právo má. Jakým způsobem tedy s tímto právem hřebčín naloží, záleží hlavně na současném řediteli Janu Höckovi a jeho koncepčnímu plánu na obnovu naší jedinečné národní kulturní památky.

8. LITERATURA

Knižní publikace:

- GOTTHARDOVÁ, Lenka a kol.. *Jak hřebčín ožil*. Kladruby nad Labem: Tiskárna Nové město, 2004. 77 s.
- GOTTHARDOVÁ, Lenka a kol.. *Z národního hřebčína I.*. Kladruby nad Labem: Tiskárna L.S., Řečany n.L., 2005. 102 s.
- GOTTHADOVÁ, Lenka; DYKOVÁ, Zdeňka. Aktuální otázky šlechtění starokladrubskeho koně. In Kolektiv autorů. *Aktuální otázky chovu koní v ČR : Sborník referátů z mezinárodní konference*. Česká republika: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně , 2004. s. 147 – 153.
- LERCHE, František. *Státní hřebčín Kladruby nad Labem*. Praha: Ministerstvo zemědělství ve státním zemědělském nakladatelství v Praze, 1956. 98 s.
- NAVRÁTIL Jan. Chov a šlechtění fríského koně. In Kolektiv autorů. *Aktuální otázky chovu koní v ČR : Sborník referátů z mezinárodní konference*. Česká republika: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně , 2004. s. 147 – 153.
- ZÁLIŠ, Norbert. *Bílí koně starokladrubští*. Hradec Králové: Kruh, 1979. 32 s.
- ZÁLIŠ, Norbert. *Jeho Milosti císařské obora koňská*. Praha: Didot, 1997. 340 s.
- ZÁLIŠ, Norbert. *Jak žije hřebčín*. Praha: Panorama, 1993. 173 s.
- ZÍDEK, Martin; KLUSOŇ, Jiří. *Zákon o státní památkové péči a jeho prováděcí předpisy s komentářem*. Praha: ABF - nakladatelství ARCH, 2005. 244 s.

Oficiální internetové servery:

- Národní hřebčín Kladruby nad Labem
- *Plemeno starokladrubský kůň* [online]. 2003 [cit. 2010-03-03]. NH Kladruby. Dostupné z WWW: <<http://www.nhkladruby.cz/plemeno.php>>.
- *Řád plemenné knihy starokladrubského koně* [online]. 2005 [cit. 2010-03-18]. NH Kladruby. Dostupné z WWW: <<http://www.nhkladruby.cz/dokumenty/radpk05.pdf>>.
- *Úlomky aneb z historie hřebčína* [online]. 2003 [cit. 2010-03-03]. NH kladruby. Dostupné z WWW: <<http://www.nhkladruby.cz/index.php>>.
- *Z historie hřebčína a zámku* [online]. 2003 [cit. 2010-03-03]. NH kladruby. Dostupné z WWW: <<http://www.nhkladruby.cz/hrebcin.php>>.

- Ministerstvo zemědělství
- Ministerstvo zemědělství. Návrh na zřízení státní příspěvkové organizace, která převezme funkce státní organizace Národní hřebčín. *EAgri* [online]. 2009 [cit. 2010-03-17]. Dostupný z WWW: <<http://eagri.cz/public/eagri/ministerstvo-zemedelstvi/materialy-na-jednani-vlady/x19-10-2009-navrh-na-zrizeni-statni.html>>.
- VORLÍČEK, Petr. Ministr Šebesta odvolal z funkce ředitele Národního hřebčína Kladruby n. L.: Tisková zpráva. *EAgri* [online]. 2009 [cit. 2010-03-17]. Dostupný z WWW: <http://eagri.cz/public/eagri/tiskovy-servis/tiskove-zpravy/x2009_tiskova-zprava-091127-ministr-odvolal-z-funkce-reditele-hrebcina.html>.
- VORLÍČEK, Petr. Ministr zemědělství jmenoval nové vedení kladrubského hřebčína . *EAgri* [online]. 2009 [cit. 2010-03-18]. Dostupný z WWW: <http://eagri.cz/public/eagri/tiskovy-servis/tiskove-zpravy/x2009_tiskova-zprava-091201-kladruby-nove-vedeni.html>.

Odborný čtrnáctidenník – Jezdec:

- NEUMANN, Cyril. Národní hřebčín povede Jan Höck. *Jezdec*. 2009, roč. XVII, č. 23, str. 3. Dostupný také z WWW: <<http://www.jezdec.cz/doc/jezdec2009-23.pdf>>.
- NEUMANN, Cyril. Snad už to vyjde. *Jezdec*. 2009 / 2010, roč. XVII, č. 24, str. 4. Dostupný také z WWW: <<http://www.jezdec.cz/doc/jezdec2009-24.pdf>>

Ostatní internetové servery:

- DOUBRAVA, Petr. Za odvoláním ředitelky hřebčína by mohly být evropské peníze. *Equichannel* [online]. 2008 [cit. 2010-03-08]. Dostupný z WWW: <http://www.denik.cz/z_domova/hrebcin_kladruby_eu_penize20081109.html>.
- GOTTHARDOVÁ, Lenka. Několik slov k situaci v Národním hřebčíně Kladruby nad Labem. *Equichannel* [online]. 2003 [cit. 2010-03-08]. Dostupný z WWW: <<http://www.equichannel.cz/nekolik-slov-k-situaci-v-narodnim-hrebcine-kladruby-nad-labem>>.
- GÖRNEROVÁ, Helena. Jaroslav Dražan odvolán z funkce ředitele NH - AKTUALIZOVÁNO v sobotu. *Equichannel* [online]. 2009 [cit. 2010-03-08]. Dostupný z WWW: <<http://www.equichannel.cz/jaroslav-drazan-odvolan-z-funkce-reditele-nh>>.
- Příručka pro žadatele a příjemce : Integrovaný operační program pro období let 2007 - 2013. *Strukturalni fondy* [online]. 2009 [cit. 2010-03-21]. Dostupný z WWW: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/CMSPages/GetFile.aspx?guid=4065c5df-6b98-4718-a1fc-51025f2b3d3c>>.

